

hazai vizsgálata mennyiségében és intenzitásában sem közelíti meg a hetvenes évekbeli előzményeket.” (128.). Az intézményesülést is kiemeli, mivel az szintén változást eredményezett a gyermekirodalomban. Ezután az ehhez szorosan kapcsolódó irodalmi konferenciák jelentőségéről ír, s a gyermekirodalom felsőoktatásban való megjelenéséről értekezik. A delfinkutatás kapcsán Végh kiemeli annak morális kérdéseit, erkölcsi dilemmáit is.

Végh Balázs Béla műve minden irodalomkedvelő számára hasznos és érdekes olvasmány lehet, akár ismeri az elemzett műveket, akár nem. Ha nem ismeri, annak

elolvasására ösztönöz, ha pedig ismeri, akkor interpretációja újraolvasásra készlet. Az elemző érdeme, hogy a meséket és a gyermekverseket a maguk teljességében látja, igyekszik kitérni minden apró, de lényeges momentumra. Tanárok, tanítók, sőt óvónők méltó pedagógiai olvasmánya lehet, amely egyszerre mutat rá a gyermeki világ mesehallgató tudati funkcióira, valamint a felnőtt olvasó számára középpontban álló motívumokra.

Végh Balázs Béla (2007): *A gyermekirodalom változatai*. Komp-press Kiadó, Korunk, Kolozsvár.

Irodalom

Boldizsár Ildikó (2003): *A gyermekirodalom nagykorúsodása. Beszélő*, 6.

Kiss Judit (1999): *Bevezetés a gyermekirodalomba*. Erdélyi Tankönyvtanács.

Komáromi Gabriella (1999, szerk.): *Gyermekirodalom*. Helikon, Budapest

Németh András (1993): *A reformpedagógia múltja és jelene*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Németh Regina

Pannon Egyetem, BTK,
Antropológia és Etika Tanszék

Kiből lesz az olvasó?

Ma jön a Hamupipóke! – ez volt szerdán reggel az első mondata az öt éves fiamnak. (Épp ott tartottunk a Rónay–Grimm meséskönyvben.) 16 éves lányom és barátnői napról napra számoltak vissza február 9-ig, mikor megjelent a Harry Potter utolsó kötete, és így újra beléphettek egy másik világba. Nagylányom a Harry Potter-tréningnek köszönhetően élvezettel olvassa az Umberto Eco-féle A rózsza nevét vagy Emily Bront-tól az Üvöltő szeleket. A két nagy gyerekem már várja, hogy a kicsi elég nagy legyen ahhoz, hogy elkezdjék neki felolvasni ... a bölcsek kövét.

Ehhez hasonlatos személyes vallomások olvashatók a Fenyő D. György által szerkesztett könyvben, amely 15 szerző írását tartalmazza. Közöttük vannak tanárok (Fenyő D. György, Kocziha Miklós, Kulcsár Gábor, Schiller Mariann, Takács Géza), könyvtáros (Budavári Klára), gyermekkönyv-kiadással foglalkozó (Kovács Eszter), mesekutató (Boldizsár Ildikó), drámapedagógus (Gabnai Katalin), gyermekirodalom-kutató (Gombos Péter, Komáromi Gabriella), pszichológus (Csák Annamária), írók, költők (Békés Pál, Kiss

Ottó, Tamás Zsuzsa mellett a felsoroltak jó része ide is sorolható).

A szerkesztő nem elméleti írásokat kért tőlük, és valóban személyes vallomásokat olvashatunk a szerzők könyves vagy épp könyvtelen gyerekkoráról, gyermekeik, unokáik olvasmányairól. A *Szemléletek, történetek, Technikák, ötletek*, valamint *Könyvek, versek, regények* fejezetekre osztott könyv fő vonzereje személyessége. Az őszinte vallomásoknak köszönhetően kedvet kapunk az olvasáshoz, sőt a felolvasáshoz, a szabad mesemondáshoz, de néhány

konkrét könyvajánlat is felkeltheti érdeklődésünket – így csinál kedvet Tamás Zsuzsa Nógrádi Gábor könyvéhez, *Pete Pitéhez*, illetve Kovács Eszter a *Friss tintához*.

Érdekes módon összecseng a különböző szakterületen dolgozók véleménye: lelassított időt, türelmet kérnek valamilyen nyien a gyerekkornak. A pszichológus Csák Annamária ír arról, hogy a túl gyors olvasás-tanítás könnyen elidegenítheti a gyerekeket az olvasástól. Ennek a tanácsnak a gyakorlati megvalósításáról számol be Kocziha Miklós, aki Waldorf-iskolában tanít, ahol nincs tankönyv, program és alapelv a lassúság, a gyerekekhez való alkalmazkodás – ott nem kell az első osztály feléig megtanulni olvasni, ez kihúzódhat akár a második év végéig is. A gyermekirodalom-kutató Gombos Péter a házi olvasmányok terén kér időt. Véleménye szerint a legfőbb gond a hagyományos kötelező olvasmányokkal (Kincskereső, *Egri csillagok*, *A kőszívű ember fiai*), hogy túl korán adjuk fel a gyerekeknek, így általuk csak eltávolítani tudjuk őket a könyvektől: előbb a mai nyelvű és világú könyvekkel kellene megszerettetni az olvasást. (Jó lenne, ha akkor se sértődénék meg, ha gyermekeink kedvencei nem a mi szeretett könyveink lesznek, hiszen közben évtizedek múltak el.) Komáromi Gabriella véleménye szerint a felolvasást ne hagyjuk abba, mikor a gyerek már tud olvasni, mert így az olvasni tudást veszteségnek foghatja fel – elveszíti azt a napi negyedórát, amit a szülei csak vele töltöttek. Takács Géza gondolatai is az idő körül forognak: legyen behatárolt ideje a tévézésnek, hogy legyen idő az olvasásra is. A gyerekkönyvtáros Budavári Klára megosztja megfigyelését az olvasóval: a mai gyerekek berontanak a könyvtárba, és olyan könyvet keresnek, ahol maximum másfél oldalon elolvashatják a kötelezőket.

Vannak vitára sarkalló írások is. Ilyen Fenő D. György mindkét cikke. Schiller Mariannal ír a *Harry Potter*ről, a könyvről teljesen jogosan leválasztják a jelenséget, a divatot. Magát a regényt pedig értékes műnek tartják, gyerekek kezébe valónak,

sőt irodalomórára is. Házi olvasmányként működő mű, feldolgozására számos ötletet is prezentálnak.

Másik cikke nem más, mint az olvasónapló elleni kirohanás. Véleményem szerint nem bűnös dolog, ha egy könyv elolvasásának írásos dokumentuma lesz, hiszen már ősidők óta az írás mint az emlékezet pillérje funkcionál, az elolvasott könyvek könnyen kihullhatnak az emlékezetből. De kétségtelen, hogy az olvasónapló erőfeszítéseket igényel a gyerekektől, de leginkább a tanártól, akinek át kellene néznie az elkészült munkákat. Talán van arra mód, hogy érdekes, gyerekekre koncentrált, de írásos-rajzos feladatokat találjon ki a tanár, amelyeket ő maga is szívesen néz át. Én biztos állíthatom, hogy úgy 30 évvel ezelőtt – még az őidőkben – teljes odaadással rajzoltam meg tizenhárom évesen Baradlay Richárd zsinóros katonai ruháját egy olvasónapló feladatáknak.

A könyv alcíme szerint egyaránt szól a szülőkhöz, pedagógusokhoz. Nagy kérdés, hogy a szülők, pedagógusok olvasnak-e (ezt kérdezi Boldizsár Ildikó is, mikor a felnőttek panaszkodnak néki arról, hogy a gyerekek már nem olvasnak). Sejtjük, hogy nem vagy kevesebbet, mint régebben. Ebből a könyvből sugárzik: olvasni jó. Ez a felismerés szülőként elég energiát termel ahhoz, hogy este a gyerek ne aludjon el mondott vagy felolvasott mese nélkül – az ő élete is szegényedik, ha kihagyja életének ezt a lehetőségét, hogy napi tizenöt percre visszatérjen a gyerekkori mesék világába.

Sajnos a könyv technikák, ötletek terén kissé szegényes, ha pedagógusként forgatjuk, hiányérzetünk támadhat, mert módszertani fegyvertárunk nem újul meg tőle. Más a dolgunk a munkánkban, mint otthon. Egyik gyerekünk falja a könyveket, a másik kerül. Szülőként természetesen nem tagadjuk meg attól a gyerektől sem a szeretetünket, aki épp most egy könyvet sem vesz a kezébe, persze reménykedhetünk: „ne keseredjünk el, ha erre olykor tíz-tizenkét évet is várni kell” (Boldizsár Ildikó). De ha valaki irodalom tanítására szánja el magát, kénytelen a könyv szeretetére is ne-

velni. Remélhetőleg megjelennek a könyvpiacra újabb és újabb könyvek, amelyek ebben segítségünkre lesznek.

Fenyő D. György (2006): *Kiből lesz az olvasó? Ötletek, módszerek szülőknek, pedagógusoknak.* Animus, Budapest.

Tölgyessy Zsuzsanna

Esztergom, Vitéz János Tanítóképző Főiskola

Translatio Librorum

A hadizsákmányként a 2. világháború végén Oroszországba szállított sárospataki könyvek visszaadása alkalmából az Országos Széchényi Könyvtár tekintélyes szerzőgárda együttműködésével készült, színvonalas és igen elegáns kiállítású tanulmánykötetet jelentetett meg.

A kötetet négy, az ünnepélyes alkalomhoz illő köszöntő és előszó nyitja meg. A két ország rendkívüli meghatalmazott nagykövete és a két nemzeti könyvtár főigazgatója a könyvek visszaadásának, a Sárospatak-folyamatnak a diplomáciai jelentőségét emeli ki. E folyamat megítélése azonban korántsem egységes. A magyar rendkívüli nagykövet, Székely Árpád egyértelműen sikertörténetként látja azt, míg az Oroszországi Állami Rudomino Idegennyelvi Könyvtár főigazgatója megemlíti a folyamatot gátló tényezőket, és kiemeli, hogy a sárospataki könyvek „hadifogolyként” kerültek a Szovjetunióba. Sikerként értékeli ugyanakkor, hogy bebizonyosodott: „a közös munka, a közös gondolkodás képes a súlyos történelmi igazságtalanságok helyrehozatalára” (12.). Szintén a sárospataki folyamat visszasságait emeli ki tanulmánya elején Kőszeghy Péter (75.). Akárhogyan is ítéljük meg a könyvek hazakerülésének politikai hátterét, magát az eseményt hatalmas jelentőségűnek kell látnunk. Ahogy azt Monok István és Kiss Endre József is megfogalmazza, a könyvek abba a gyűjteménybe kerültek vissza, amelynek szerves részét képezik; bár a világon mindenütt értékesnek tekinthetnek őket, itt válnak igazán felbecsülhetetlen értékűekké, hiszen a magyarországi történetírás mást és többet tud mondani ezekről a könyvekről (16., 145.).

A két nyitó tanulmányban Szentimrei Mihályné és Lukácsi Anna rövid, jól áttekinthető és alapos összefoglalót ad a Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára és az onnan a 2. világháború végén elszállított könyvek történetéről. A következő tanulmányok egy-egy könyv vagy gyűjtemény történetének mélyrehatóbb elemzésével foglalkoznak a 15. század végétől a 18. századig. A hazatért könyvek sok ponton járulhatnak hozzá eddigi irodalom-, művelődés- és könyvtörténeti ismereteink kiegészítéséhez és a nemegyszer évtizedek óta ismétlődő szakirodalmi pontatlanságok helyreigazításához.

Bánfi Szilvia tanulmánya a református és unitárius sajtópolémiahoz szolgáltat újabb adalékokat. A bevezető részben a szerző az 1560-as, 1570-es évek fordulójának egyháztörténetéről ad átfogó képet, a címben jelzett vitákra, valamint a debreceni, a váradi és a gyulafehérvári nyomdák történetére fókuszálva. Ebben a kontextusban helyezi el a református Károlyi Péter szentháromságtant védelmező prédikációskötetét. A mű ajánlása és utószava megvilágítja a partiumi református egyház helyzetét. A legfontosabb patrónusnak Báthory Miklós országbíró számított, Károlyi ezért ajánlotta neki a munkáját. Az unitáriusok előretörését szándékozott meggátolni Károlyi missziós útjaival és hitvitáival is, valószínű, hogy ezek miatt nem lehetett jelen munkája kinyomtatásánál.